

Jubilarer på arkivet

Under sommaren fyllde två trojänare vid Föreningsarkivet Västernorrland 60 år. Först ut på plan var Inger Persson som är den som varit längst anställd hos oss.

I början av september fyllde även ordföranden Bo-Anders Öberg 60 år och ungefär samtidigt var det 20 år sedan Inger anställdes.

Inger Persson är sedan länge engagerad i olika folkrörelser, främst handikapprörelsen där hon deltagit i styrelsearbete på olika nivåer. Idag har hon dessutom ett förtroendeuppdrag på förbunds nivå.

Inger har tidigare haft anställningar inom fackföreningsrörelsen och handikapprörelsen. Hon bor sedan några år tillbaka i Ånge där hon även är politiskt engagerad i kommunstyrelsen.

Hon arbetar främst med bokföring och personalfrågor, men om tiden medger så tar hon sig gärna an något arkiv som behöver ordnas och förtecknas, eller registrerar i vår arkivdatabas.

Bo-Anders Öberg har sedan lång tid tillbaka sin dagliga gärning på Landstinget Västernorrland där

han arbetar med patientfrågor, och sedan några år tillbaka även med beredskapsfrågor.

Bo-Anders är politiskt aktiv socialdemokrat och har förtroendeuppdrag på olika nivåer inom partiet och han har dessutom ett genuint idrottsintresse – man får ofta höra något om hans födelsebygd, hockeymetropolen Järved.

Han har varit engagerad i föreningsarkivets styrelse sedan 1980-talet och är sedan två år tillbaka arkivföreningens ordförande.

Owe Norberg

Norrlands Maskinistförenings standar

Ett av de vackraste standar som Föreningsarkivet Västernorrland förvarar kommer från Norrlands maskinistförening, och trots att det i deras arkiv saknas protokoll från tiden när man gjorde beställningen så finns ovanligt mycket dokumentation kring beställningen. Hela anbudsförfarandet finns nämligen kvar i handlingarna, och det finns skisser/ritningar och anbud från fem olika tillverkare.

På vårvintern 1910 beslutar sig föreningen att anskaffa ett standar och man får in anbud från flera firmor. När man läser dessa slås man bl a av att tillverkarna har mycket skilda uppfattningar vilka tekniker som är lämpligast och även vilka material som bör användas - det kan ju knappast ha underlättat för beställaren att göra det slutgiltiga valet, men i detta fall hade

Baksidan av maskinistföreningens standar. Huvudmotivet är föreningens symbol, centrigugalregulatorn som även är toppemblem till stängen. Framsidan är nästan identiskt lika.

Foto: Linda Ekmark

maskinistföreningen redan bestämt sig för att ha ett broderat standar.

Viktor Lindblad, Örebro. Detta är den mest anlitade fanateljén i landet vid den här tiden.

"...dubelt halvsiden (2 x 1,2 m), 2ne bårder i de svänska färgerna samt snören tofsar och frans nedtill av silke i blått och gult, skrift lagerkrans broderas i silke å båda sidor alt i lämpliga harmoniserande färger. ... Pris nätto: 350 kr. ... föreningen får vilken kulör de önskar, dock vill jag varna för grön bottenfärg emedan grönt lättare än andra kulörer blekna. Helsen använder jag aldrig ty det själväter sig

och ramlar sönder efter kort tid, deremot halvsiden är mycke starkt och användes almänt numera."

Han rekommenderar hellre ett målat utförande och då stannar kostnaderna vid 200 kr.

Flaggfabriken Tellus, Karlshamn.

"Ett förstklassigt utfört standar af extra prima helsen med emblem i äkta guld, tofsar, fransar och snören i äkta guld med polerad björkstång samt bandulär kostar ca 500 kr. Prima helsen med snören tofsar och fransar i silke, emblem i äkta guld elegant utfört cirka 350 kr, med stång och bandulär. -Vi kunna äfven utföra standar i ylleduk, eller halvsiden enklare utstyrda från 150 kr till högre priser."

Axel W Bergqvist, Göteborg. Han är också en av de mer namnkunniga fanmålarna från decennierna kring förra sekelskiftet. Han lämnar flera alternativa förslag, men

Viktor Lindblad hade en viss förkärlek för variationer på Moder Svea, valkyrior eller sköldmör (på fackföreningsfanor ersattes de med en Mariannefigur med anor i den franska revolutionen). I hans förslag fanns självklart en sköldmö som bar upp maskinisternas märke – centrifugalregulatorn.

Foto: Owe Norberg

Axel W Bergströms ritningar är de i särklass mest detaljerade och genomarbetade – inte undra på att han ville ha 30 kronor för dem. Det finns flera flikar med olika varianter, den på förra sidan visar en där de norrländska landskapsvapnen finns avbildade.

Foto: Owe Norberg

endast bemålat tyg av olika sorter, inga broderier, i priser från 200 kr till 350 kr.

”Härmed förslag till standar jemte prof på min målning (egen uppfinning). Endast enkel duk är upptaget i förslagen. Dubbelt sådan är opraktisk i hvarje afseende, oafsedt den dubbla kostnaden. ... Jag åtager mig nämligen icke broderi, emedan jag anser min målning är att föredraga. ... Kunna vi icke komma till affär anhålles om 30 kr för mitt arbete med skisserna.”

Flaggfabriken Svea, Stockholm.

”Grönt helsiden med gul och blå bård av sidenatlas enl. medföljande prover.

Kransen broderat i ljusare och mörkare grönt silke. Regulatoren utföres i stålgrått silke med skuggning av mörkare samt så att de olika maskindelarna framträder. Textningen i guldglätt silke. Toffsar och snoddar i gult och blått silke.”

I detta utförande tillsammans med bärremmar i blankläder och polerade mässingsdetaljer på stängen kostar standaret 550 kr. Om man däremot vill ha texten broderad i äkta guld kostar det 750 kr.

”Broderiarbetet utföres av en framstående textilaffär i Stockholm så vi kan således garantera för dess konstnärliga och solida utförande. Det gröna sidenet är särskilt vävt att brodera på: halvsiden duger ej.”

Osignerad skiss, men uppgifter från andra källor i arkivet stärker misstanken att detta är systrarna Hultgrens skiss och att standaret är utfört av dem.

Foto: Owe Norberg

Systrarna Hultgren, Stockholm.

”Vi åtager oss att utföra ett standar enligt af föreningens bestämda regler till ett pris af 600 kronor. Arbetet är då utfört på prima siden med silkebroderier – tofsar och snoddar af silke, spets af brännförgylld messing. Skulle inskriptionen utföras i äkta guld fördyras arbetet med 175 kronor. Leveranstiden öfverstiger ej två månader. Allt arbete utföres med största omsorg.”

Tyvänn finns som sagt inga protokollsböcker från den här tiden i arkivet, så vi vet inte med säkerhet vem som fick uppdraget. Ser man på de arkiverade skisserna kan man utsluta flera anbudsgivare och i slutändan tyder det mesta på att systrarna Hultgren i Stockholm var de som utförde broderiarbetet.

Owe Norberg

Standaret från Framtidens stöd på Sandslån

Under fanprojektets gång dyker det ibland upp saker som gör att man stannar upp en stund för att reflektera över en vacker detalj, någon tråkig skada eller något annat som bryter mönstret. I slutet av oktober arbetade vi med ett vackert broderat standar från Templarlogen Framtidens stöd från Sandslån.

Förutom att det var ett vackert handarbete så fanns det två årtal på standaret – det vanliga är endast ett årtal, nämligen bildandeåret för föreningen. Vi antog att det andra året kunde ange själva invigningsdatumet för standaret.

Jag tog fram den protokollsvolym som kunde ge svar på frågan när jag var på arkivdepån på Kusthögden. Det datum frågan gällde var 25 febr 1906, så jag började läsa mötesprotokollen en månad före och fann ganska snart att en standarkommitté var tillsatt, redan under hösten 1905 visade det sig efter ytterligare läsning.

Vid sammanträdet den 14 januari hade man fått en skiss till standaret, och att det skulle kosta 125 kr utan frans och 135 kr med frans. På skattmästarens förslag beslutades att man skulle köpa det med frans och att standarkommittén själva skulle få välja färg. I början av februari rapporterades att Selma Sandberg utlovade standaret till den 25 februari.

Den 17 februari väntas standaret vilken dag som helst men de insamlade pengarna var insatta på bank med ”3 vektors uppsägning” och att man därför blev tvungen att låna pengar.

Standaret levererades som utlovat till den 25 februari, när själva invigningsfesten arrangerades, och man skrev ett rekommendationsbrev till fru Sandberg. Sekreteraren uppmanades även att skriva ett referat i Templaren över festens gång.

I samband med genomläsningen av protokollsboken från Templarlogen Framtidens stöd från Sandslån framkom även andra intressanta uppgifter.

1905 är ju året för unionsupplösningen och till

den 6 november skulle man ha en svensk flagga utan unionsmärket. Vid ett styrelsesammanträde den 4 november fick en av ledamöterna i uppdrag ”att om möjligt till den 6 nov låta ändra flaggan genom att taga bort unionsmärket och i stället insätta ett blått fält”.

Arkivens dag 2004

Idén till Arkivens dag kom ursprungligen från våra kolleger i Skåne som motionerade till en årsstämma i Folkrörelsernas Arkivförbund om ett sådant årligt återkommande arrangemang. Huvudsyftet skulle vara att öka arkivens synlighet i samhället.

Arkivförbundet antog motionen och förde den vidare till andra intressegrupperingar inom arkivvärlden där idén fick massivt stöd. Arbetet resulterade i den första Arkivens dag 1998 som därefter arrangeras årligen, sedan några år tillbaka även i övriga Norden.

Frågan har intresserat den internationella arkivorganisationen ICA och man planerar att göra Arkivens dag till ett internationellt arrangemang

Sundsvall

Lördagen den 13 november arrangerades Arkivens dag för sjunde året i rad. Den nationella planeringsgruppen för Arkivens dag brukar presentera ett nationellt tema som i år handlade om kommunikation.

Vissa år har vi valt att ha andra teman än de

Hans-Anders Kempe och Kjell Palén föreläser om spårvägarnas utveckling i Sundsvall under rubriken *Spårvagnen i Sundsvall - spårlöst försvunnen*.

Foto: Anna Porsmyr, Sundsvalls museum

nationellt föreslagna, men i år följde vi det till 100 %. De fyra föreläsningarna i Kulturmagasinet programsal följde samtliga temat:

Vägen på kartan. Göran Ullberg

Spårvagnen i Sundsvall - spårlost försvunnen.

Kjell Palén & Hans-Anders Kempe

När man tog båten till sta'n. Tore Ohlsson

Bakom fanorna fanns ett folk i rörelse! Om fanor och standar - symbolerna för en vision om en ny samhällsordning. Owe Norberg & Linda Ekmark

Dessa föreläsningar kompletterades med mindre arrangemang där några av föreläsarna vidareutvecklade och fördjupade sina respektive ämnen.

Både de arrangerande arkiven och ideella föreningar genomförde visningar av olika databaser med lokalthistorisk anknytning under dagen.

Två monterutställningar visades med material från Medelpads automobil- och motorcykelklubb samt under rubriken *Från spårvagn till buss.*

Arrangemanget lockade ungefär 300 besökare.

Även i år höll hela Kulturmagasinet öppet-hus under rubriken *Vidöppet* på Arkivens dag.

Härnösand

I Härnösand är ju Föreningsarkivet Västernorrland numera samlokaliserat med Landsarkivet i Härnösand, Härnösands kommunarkiv och Näringslivsarkiv i Norrland – NIN på KA 5-området som numera heter *Kusthöjden*.

Landsarkivet valde att i år arrangera Arkivens dag i sin huvudbyggnad, varför det kändes mindre angeläget för oss (och andra samarbetspartners på Kusthöjden) att delta med några stora arrangemang.

Föreningsarkivet hade dock en monterutställning på kommunikationstemat på landsarkivet – dels en presentation av Härnösands motorklubb, dels lite om teleförbundets avdelning i Härnösand. Till fackeföreningsarkivet kunde vi även presentera en färgbild av en av deras fanor – ett resultat av det pågående fanprojektet.

Arrangemanget i Härnösand lockade ca 235 besökare.

Owe Norberg

Föreningsarkivets studiebesök på Sundsvalls tidnings Mediacenter

Någon gång per år brukar vi genomföra ett gemensamt studiebesök för styrelsen och personalen. I år förlades detta till årets sista styrelsesammanträde och målet var ST:s Mediacenter.

I källarvåningen där den gamla tryckerimaskinen stod har man byggt upp en besöksmiljö där man med modern och sofistikerad utställningsteknik visar den drygt 160-årig publicistiska verksamhet som mediahuset står för.

Det började med Alvar och skämt 1841 som tio år senare bytte namn till Norrländska Korrespondenten. Från 1873 får tidningen sitt nuvarande namn Sundsvalls tidning.

I den delvis interaktiva multimediala presentationen får man också veta att tidningshuset nu med rätta kallar sig Mediahuset – man har nämligen alla massmedier i sina hand, webbtidning, radiokanaler och flera reklamverksamheter.

Studiebesöket, som var gratis, tog ungefär 1½ timme i anspråk – det beror mest på hur snabbt man löser de interaktiva uppgifterna i slutet av besöket. Jag kan varmt rekommendera ett besök. Det är både bra underhållning och mycket lärorikt!

Owe Norberg

Lennart Johansson och Tord Oscarsson lyssnar intresserat på informationen.

Foto: Owe Norberg

Studiebesöket tycks vara uppskattat av både styrelseledamöterna och av personalen.

Foto: Owe Norberg

Alla läsare av Arkivbladet tillönskas

En God Jul och Gott Nytt År

Redaktör: Owe Norberg

Tryck: Sundsvalls kommuns tryckeri

Föreningsarkivet
Västernorrland

Adresser:
Besöksadresser:
Tel:
Fax:
e-post:

Norrmalmsgatan 4, 851 85 Sundsvall
Medelpadsarkiv, Kulturmagasinet
060-19 14 79 el 060-19 18 75
060-19 21 36 el 060-17 04 01
foreningsarkivet@sundsvall.se

Byggnad 46 på Kusthöjden i Härnösand
0611-34 76 91